

OBSAH

ÚVOD

Co to jsou kulturní dějiny a proč je studujeme?

Zapomenutá hvězda / 17 – Všechno má svou filozofii / 17 – Estetická, etická, logická historiografie / 18 – Mapa a portrét / 19 – Příběh ze slabikáře / 20 – Nevědeckost základních historických pojmů / 20 – Skrytý průběh historických dopadů / 21 – Rankův omyl / 22 – Veškeré dějiny jsou legenda / 23 – Homunkulus a Euforion / 24 – „Historické romány“ / 25 – Maximální neúplnost / 26 – Přehánění / 27 – Hierarchie kulturních oblastí / 27 – Ekonomika / 27 – Společnost / 28 – Stát / 28 – Mravy / 29 – Věda, umění, filozofie, náboženství / 29 – Kámen mudrců / 31 – Reprezentativní člověk / 31 – Expresionistický pes / 32 – Dějiny oděvu duše / 32 – Génius je produktem doby / 33 – Doba je produktem génia / 34 – Génius a doba jsou nesouměřitelní / 35 – Rodokmen / 35 – Lessing a Herder / 36 – Winckelmann a Voltaire / 36 – Hegel a Comte / 37 – Buckle / 38 – Burckhardt / 38 – Taine / 39 – Lamprecht / 40 – Breysig / 41 – Spengler / 42 – Civilizační dějepis / 43 – Pro domo / 45 – Povoláný diletant / 45 – Nezbytná paradoxie / 46 – Legitimní plagiátor / 47 – Patologická a fyziologická originalita / 48

* * *

KNIHA PRVNÍ

RENEŠANCE A REFORMACE

Od černé smrti po třicetiletou válku

KAPITOLA PRVNÍ

ZAČÁTEK

Vůle ke škatulkování / 51 – Právo na periodizaci / 52 – Početí nového člověka / 53 – „Přechodová doba“ / 54 – Počátek exkursu o důležitosti nemoci / 54 – Nejzdravější je améba / 55 – Vše vznikající je dekadentní / 55 – Vyšší cena méněcenných orgánů / 56 – Zdraví je metabolické onemocnění / 57 – Lernská Hydra / 57 – Achilles z paty / 59 – Přežití nejpřízřusobivějšího / 60 – Není zdravého génia / 61 – Není nemocného génia / 62 – Dělení lidstva do tří skupin / 63 – Únik do produkce / 64

KAPITOLA DRUHÁ DUŠE STŘEDOVĚKU

„Romantika středověku“ / 65 – Život jako dobrodružství / 66 – Psychóza pohlavního dospívání / 66 – Svatý pes / 67 – Neexistence vztahu k penězům / 67 – Universalia sunt realia / 68 – Svět jako katedrála / 69 – Fyzika víry / 70 – Vše je / 71 – Jevištní proměna / 71

KAPITOLA TŘETÍ INKUBAČNÍ DOBA

Vynález moru / 73 – Paralelní epidemie / 74 – Traviči studní / 75 – Kosmický neklid / 76 – Konec světa / 76 – Svržení univerzálií / 77 – Kristus v oslu / 78 – Dvě tváře nominalismu / 79 – Mráкотný stav / 79 – Folie circulaire / 80 – Anarchie shora / 80 – Rozvolnění stavů / 81 – Onemocnění metafyzického orgánu / 81 – Praktický nihilismus / 82 – Rozmach hospodářského života / 83 – Vzestup cechů / 84 – Záliba v odbornosti / 84 – Procitání racionalismu / 85 – Realistické písemnictví / 86 – Emancipace / 87 – Úpadek rytířství / 88 – Změna hodnot / 89 – Pitoreskní špína / 90 – Orientální mumraj / 91 – Životní úroveň / 91 – Silnice / 92 – Svatá féma / 93 – Erotika vytěsňená sexualitou / 93 – Kultura stravování / 94 – Svět jako noční můra / 95 – Čtvero kleští / 95 – Lucemburská kometa / 96 – Korunování paranoici / 97 – Anglicko-francouzský chaos / 98 – Antiklerikalismus / 99 – Viklef / 99 – Papa triumphans / 100 – Démoni a čarodějové / 101 – Peněžní hospodářství se špatným svědomím / 102 – Svět jako nevěstinec / 103 – Šaškovský šat / 104 – Vize / 105 – Burzián na trůnu / 105 – Nihilista na trůnu / 107 – Tři podvodníci / 108 – Coincidentia oppositorum / 109 – Mikuláš Kusánský / 110 – Dvojitá pravda, podvojný účetnictví, kontrapunkt a tanec kostlivců / 111 – Nadduše / 112 – Nové náboženství / 113 – Eckhartova škola / 114 – „Frankfurtan“ / 115 – Malovaná mystika / 117 – Paralela / 119 – Zrod nového světa / 120

KAPITOLA ČTVRTÁ LA RINASCITA

Dva protipóly / 121 – Kultura je bohatství problémů / 122 – Italský mikrokosmos / 122 – „Latinská formace“ / 123 – Znovuzrození k bohorovnosti / 124 – Rozloučení se středověkem / 125 – Chronologie renesance / 126 – Náskok Itálie / 126 – Rozkvět raného kapitalismu / 127 – Renesanční město / 128 – Komfort / 129 – Umělecké stolování / 129 – Svět profilů / 130 – Zrod revolverového tisku / 131 – Božský Aretino / 132 – La grande putana / 133 – L'uomo universale / 134 – Renesanční publikum / 134 – „Roztříštěnost“ Itálie / 136 – „Návrat k antice“ / 137 – Petrarca / 138 – Zdánlivá re-

nesance / 139 – Cinquecento / 140 – Vůle ke stylizaci / 141 – Sofistická doba / 142 – Humanisté / 143 – „Literární“ charakter renesance / 144 – Řez kulturou / 145 – Nadvláda výtvarného umění / 146 – Michelangelo / 147 – Leonardo / 148 – Raffael / 149 – Raffaellova posmrtná sláva / 149 – „Miláček bohů“ / 150 – Základní omyl klasicismu / 151 – Machiavelli / 152 – „Imoralismus“ / 153 – „Vina“ renesance / 154 – Krása, nebo dobro / 155 – Druhý hřích / 155

KAPITOLA PÁTÁ VPÁD ROZUMU

Světové dějiny jsou dramatický problém / 157 – Drama novověku / 157 – Nový pohled / 158 – Křivka od roku 1500 do roku 1900 / 159 – Mystický empirismus „primitivů“ / 160 – Racionalistické intermezzo / 162 – Tři černá umění / 162 – Paracelsus / 163 – Lidský materiál a pohyblivé litery / 164 – Koperník / 166 – Zdolání „západního konce světa“ / 167 – Kolumbus / 168 – Cesta kolem světa za jedenáct set dní / 169 – Zločin conquesty / 170 – Pozdní mexická kultura / 170 – Křesťanské prvky v aztéckém náboženství / 171 – Bílý bůh / 172 – Peru / 173 – Pomsta Ameriky / 174 – Faust / 175 – Vítězství člověka nad Bohem / 176 – Od teocentrismu ke geocentrismu / 176 – Augustinián / 177

KAPITOLA ŠESTÁ NĚMECKÉ NÁBOŽENSTVÍ

Bůh a národy / 178 – Čtyři složky reformace / 179 – Wittenberský slavík / 180 – Reformátoři před reformací / 181 – Rýpnutí rýčem / 182 – Lutherova dvojí tvář / 183 – Poslední mnich / 184 – Velká krize / 185 – Jehova nepomíjející / 186 – Lutherův Damašek / 187 – Lutherova heroická doba / 187 – Tvůrčí periferie / 188 – Lutherův papež / 189 – Triumf gutenbergovského člověka nad středověkým / 189 – Luther jako stvořitel jazyka / 191 – Luther a umění / 192 – Luther a selská válka / 192 – Lutherovo ochabnutí / 194 – Luther a transsubstanciace / 195 – Luther a učení o ospravedlnění / 195 – Pavel z Tarsu / 196 – Nejžidovštější apoštol / 197 – Augustinus / 198 – Skutečný smysl křesťanského ospravedlnění / 199 – Kalvinismus / 200 – Radikálové / 202 – Sebastian Franck / 203 – Zrod kabinetní politiky / 204 – Psychologie Habsburků / 205 – Tajemství Karla V. / 207 – Vítězství teologie nad náboženstvím / 207 – Monstrum stvoření / 209 – Grobiánství / 209 – François Rabelais / 210 – Setrvalé plebejství / 211 – Klasická doba obžerství / 212 – Lancknechtská móda / 213 – Hegemonie uměleckých řemesel / 214 – Kladivo na čarodějnice / 216 – Hony na čarodějnice a psychoanalýza / 217 – Sekularizace lidstva / 218 – Protievangelijní evangelíci / 220 – Ježíš a „sociální otázka“ / 220 – Bůh a duše / 222 – Svatá zahálka / 222

BARTOLOMĚJSKÁ NOC

Pozemské peklo / 224 – Protiúder / 225 – Tridentský koncil / 226 – Celoevropská intolerance / 226 – Anglikanismus / 228 – Právo přirozené / 228 – Armáda Ježíšova / 229 – Všudy přítomnost jezuitismu / 231 – Filip II. / 232 – Svět jako Escorial / 233 – Španělská koloniální politika / 234 – Odpadnutí Nizozemí / 235 – Zhroucení Filipova systému / 236 – Don Juan a Don Quijote / 237 – Světovláda španělského stylu / 238 – Francouzský klasicismus a operní naturalismus / 239 – Skeptici z přitakání životu / 240 – Montaignovský člověk / 241 – Jakob Böhme / 242 – Giordano Bruno / 242 – Francis Bacon / 244 – Vzestup Anglie / 244 – Alžbětinský člověk / 246 – Klackovská léta kapitalismu / 247 – Exaktní vědy / 248 – Svět dalekohledu / 249 – Bacon jako charakter / 250 – Bacon jako filozof / 251 – Bacon před Baconem / 253 – Baconova antifilozofie / 254 – Baconova sláva / 256 – Utajený král / 258 – Shakespearova duše / 258 – Shakespearovo divadlo / 259 – Svět jako sen / 261 – Agonie renesance / 261 – Druhé trauma / 262 – Nová otázka / 263

* * *

KNIHA DRUHÁ

BAROKO A ROKOKO

Od třicetileté války po sedmiletou válku

KAPITOLA PRVNÍ

PŘEDEHRA BAROKA

Nesmyslnost / 265 – Plevel / 266 – „Hrdinové“ / 267 – Valdštejn / 268 – Gustav II. Adolf / 269 – Přehnané soudy / 270 – Hospodářský rozklad / 271 – „Konstituovaná anarchie“ / 272 – Konec středověku / 273 – Předbaroko / 273 – Raison d'état / 274 – Germánská a románská kultura / 275 – A la mode / 276 – Trubač ze Säckingenu / 277 – Tabák a brambory / 278 – Básnictví / 279 – Komenský / 281 – Přírodní vědy / 281 – Převaha Holandska / 282 – Nizozemská obrázková kniha / 284 – Mytologie každodennosti / 285 – Rembrandt / 286 – Rubens / 286 – King Charles / 287 – Cromwell / 288 – Puritáni / 290 – Kvakeři / 290 – Milton / 291 – Hobbes / 291 – Spinoza / 292 – Rovnice ze dvou nul / 294 – Svět bez cílů / 295 – Logika folie raisonnée / 295 – Vzduchoprázdňný systém / 296 – Umělý iracionalismus / 297 – Svět jako divadlo / 298 – Exaltace, extravagance, enigmatičnost, latentní erotika / 299 – Přirozená nepřirozenost / 300 – Hegemonie opery / 301 – El siglo de oro / 303 – Královny bez nou / 304 – Gracián / 305 – El Greco / 305 – Tři léky na racionalismus / 306 – Svět

jako fikce / 307 – Pascalova životní legenda / 309 – Pascalova anatomie duše / 310 – Přemožitel / 311 – Skutečný král Slunce / 311

KAPITOLA DRUHÁ LE GRAND SIÈCLE

Richelieu / 313 – Hôtel de Rambouillet / 314 – Mazarin / 315 – Karteziánská éra / 315 – Magický kříž souřadnic / 316 – Deduktivní člověk / 317 – Slunce rozumu / 318 – Duše bez bratrů / 319 – Přejchod z předbaroka do plného baroka / 320 – Král jako střed pozemské souřadnicové soustavy / 321 – Vnitřní politika Ludvíka XIV. / 322 – Divadlo Versailles / 324 – Zahraniční politika Ludvíka XIV. / 326 – Colbertismus / 327 – Dramatická krystalografie / 329 – Dvorní šašek doby / 330 – Malířství a užité umění / 331 – Lully / 332 – La Rochefoucauld / 332 – Allonge / 334 – Káva / 335 – Pošta / 336 – Noviny / 337 – Bayle / 337 – Mikroskop / 338 – Newton / 339 – Karel II. / 340 – „Glorious revolution“ / 341 – Londýn / 342 – Locke / 343 – Thomasius / 344 – Velký kurfiřt / 345 – Evžen Savojský / 346 – Kristina / 346 – Petr Veliký / 347 – Ruská psychóza / 348 – Karteziánské a berninióvské baroko / 348 – Svět jako různé fikce / 349 – Ideál otylosti / 350 – Izolované individuum / 350 – Loutka jako platónská idea / 351 – Infiniteziální člověk / 352 – Leibniz / 353 – Svět jako hodiny / 355 – Průvod masek / 355

KAPITOLA TŘETÍ AGONIE BAROKA

Watteau / 357 – La petite maison / 358 – Pastel a porcelán / 359 – Chinoiserie / 360 – Le siècle des petites / 360 – Esprit / 361 – Láska jako ochotnické divadlo / 362 – Cicisbeo / 364 – Erotická dekadence / 364 – Znaménko oškivosti / 365 – Tragická maska rokoka / 366 – Zrcadlová vášeň / 367 – Theatrokracie / 368 – Regentství / 369 – Lawův bankrot / 370 – Ludvík XV. / 371 – Noblesse de la robe / 372 – Koncert moci / 373 – Trpasličí absolutismus / 374 – Lipsko aneb Athény na Pleisse / 375 – Klopstock / 376 – Christian Wolff / 377 – Pietismus / 378 – Bel canto / 378 – Bach a Händel, Friedrich Veliký / 380 – Král / 380 – Otec / 381 – Antimonarchista / 382 – Filozof / 382 – Génius / 383 – Hrdina ze zvědavosti / 385 – Tragický ironik / 385 – Politik / 386 – Administrátor / 388 – Stratég / 388 – Flogiston, iritabilita a prvotní mlhovina / 390 – Nemravné rostliny / 392 – Probouzející se smysl pro přírodu / 392 – Bible a hlavní kniha / 393 – The comfort / 394 – Franklin a Robinson / 394 – Rodinný román a comédie larmoyante / 395 – Časopisy / 396 – Hogarth / 396 – Básníci splínu / 397 – Freethinkers / 397 – Hume / 398 – Berkeley / 398 – Montesquieu a Vauvenargues / 399 – Hlavní reprezentant století / 400 – Mučedník života / 401 – Voltairova povaha / 402 – Voltairovo dílo / 404 – Voltaire spisovatel / 405 – Voltaire historik / 406 – Voltaire filozof / 406 – Le jardin / 408

OSVÍCENSTVÍ A REVOLUCE

Od sedmileté války po vídeňský kongres

KAPITOLA PRVNÍ

ZDRAVÝ LIDSKÝ ROZUM A NÁVRAT K PŘÍRODĚ

Éry kulturní a pozemské / 409 – Trojice idejí / 410 – První světová válka / 411 – Tři krize sedmileté války / 412 – Fridericiánská velmoc / 413 – Filantropie slov / 414 – Les bureaux d'esprit / 414 – Encyklopedie / 415 – Diderot / 415 – Materialisté / 417 – Epigeneze a neptunismus / 418 – Nová chemie / 419 – Galvanická elektřina / 421 – Astronomie a matematika / 421 – Oplozování květin a očkování proti neštovicím / 422 – Prorostlina / 423 – Nicolai / 424 – Mendelssohn / 425 – Užitečný výklad Bible / 426 – Podvod se zmrtvýchvstáním / 427 – Lessing / 428 – Lichtenberg / 430 – Prosvěcovač / 432 – Katastrofa jezuitského řádu / 434 – Illumináti / 435 – Knigge / 435 – Casanova a Cagliostro / 436 – Swedenborg / 437 – Pruské „hnutí před zráním“ / 437 – Lido-
vý císař / 438 – Josefské násilné osvícenství / 439 – Režim bláhových přání / 440 – Papírová revoluce shora / 442 – Konec Polska / 443 – Kosmopolitismus / 445 – Pedagogická posedlost / 446 – Fyziokraté / 447 – Koncepce strojových lidí / 447 – „Škola pomluv“ / 448 – Odpadnutí Severní Ameriky / 450 – Beaumarchais a Chamfort / 451 – Rousseauův pojem přírody / 452 – Nová Heloisa, Společenská smlouva a Emil / 453 – Rousseauův charakter / 455 – Vpád plebejce do světové literatury / 456 – Rousseauismus / 457 – Vítězství sentimentality / 458 – Silueta a oběžný list / 461 – Frak / 462 – Ossian / 462 – Sturm und Drang / 463 – Dvojrozměrné básnictví / 465 – Hamann / 466 – Herder a Jacobi / 467 – „Velice pozoruhodný člověk“ / 468 – Goethova doba / 469 – Mladý Schiller / 470 – Básník Patlal / 471 – Schiller jako didaktik / 472 – Gluck a Haydn / 473 – Rovnice Mozartova života / 475 – Dvojí Kant / 476 – „Všedrtič“ a „vše-zastírač“ / 476 – Kritika rozumu / 478 – Čistý rozum / 480 – Jak je možná příroda? / 481 – Jak je možná metafyzika? / 482 – Nejtěžší porážka a největší vítězství lidského rozumu / 483 – Primát praktického rozumu / 484 – Celkový výsledek Kantovy filozofie / 485 – Kritika kantovské filozofie / 486 – Nemožná věc o sobě / 488

KAPITOLA DRUHÁ

VYNÁLEZ ANTIKY

Pán ve zvláštním dostavníku / 490 – Génus mezi národy / 491 – Augustovská, karolín-
ská a otonská renesance / 491 – Novověká renesance / 492 – Chybné osnovy / 493 – „Klasický“ Řek / 495 – „Romantický“ Řek / 496 – Sókratismus / 497 – Sádrový Řek / 497 – Řecká plastika / 499 – Řecké malířství / 499 – Helénismus / 500 – Vzestup profesního člověka a kosmopolitického poddaného / 501 – Helénistická velkoměstská kultura / 502 – Helénistický lartpourlartismus a akademická věda / 502 – Helénistický ni-

hilismus / 504 – Řecká muzikálnost / 504 – Řečtina / 506 – Řecká erotika / 507 – Řecká amorálnost / 508 – Šašci / 510 – Řecká religiozita / 511 – Řecký pesimismus / 513 – Řecký idealismus / 515 – Národ středu / 516 – Poslední humanista / 518 – Estetika homosexuality / 519 – Mengs / 520 – Graecomanie / 521 – „Rien“ / 522

KAPITOLA TŘETÍ

EMPÍR

Pochodně / 523 – Revoluce / 524 – Národ extrémů / 525 – Spouštěcí mechanismus / 526 – Demokracie a svoboda / 528 – Laterna magica / 530 – Tragická opereta / 532 – Historie Francouzské revoluce / 534 – Mirabeau / 536 – Sklepní krysa, ušlechtilý loupežník a vrchní učitel / 537 – Vláda rozumu a ctnosti / 538 – Asignáty / 540 – Poutník v čase / 540 – Křivka revoluce / 541 – „Monsieur Giller“ / 542 – Spící Německo / 543 – Žili ti klasici vůbec? / 543 – Dvě sádrové hlavy / 544 – Panoramic ability / 545 – Theatrarcha / 545 – Patos shnilých jablek / 547 – Génius kolportáže / 548 – Spolupráce Dioskúrů / 550 – Antipodi / 551 – Statik a dynamik / 553 – Příroda a dějiny / 554 – Diktující a diktátor / 555 – Psychologie romantické školy / 556 – Romantická ironie / 558 – „Dvojlásky“ / 559 – Neromantický romantismus / 559 – Novalis / 560 – Schleiermacher / 562 – Fichte / 562 – Schelling / 564 – Pokroky přírodních věd / 565 – Klasický kostým / 566 – Alfieri, David, Talma a Thorwaldsen / 568 – Goya / 569 – Beethoven / 569 – Malthusianismus / 570 – Kontinentální blokáda / 571 – Napoleonové drama / 572 – Napoleon a osud / 573 – Napoleon a strategie / 574 – Muž reality / 576 – Režisér Evropy / 577 – Antiideologický ideolog / 578